

1923-1938 Yılları Arasında Yerel Basında Konya Ekonomisi*

Rahime Hülya ÖZTÜRK**

ÖZET

Cumhuriyetin kuruluş yıllarından itibaren izlenen ekonomi politikalarına bakıldığında 1923-1929 yılları arasında nispeten liberal politikalar izlendiği, 1930-1938 yılları arasında ise devletçi politikaların ekonomide etkinlik kazandığı görülmektedir. Ekonomide uygulanan devletçi politikalar dönemin şartları gereği ortaya çıkmış olup temel amaç kurumların belirli bir süre işletildikten sonra özel sektöre devredilmesi olmuştur. Özellikle 1923-1929 yılları arasında izlenen politikalara İzmir İktisat Kongresi yön vermiştir. İzmir İktisat Kongresi'ne ülkenin tüm bölgelerinden gelen 1135 delege katılmıştır. Bu delegeler arasında tüccar, çiftçi, işçi ve sanayiciler bulunmaktadır. Kongrede liberal ve milliyetçi politikaların temelleri üzerinde durularak Milli İktisat anlayışı benimsenmiştir. Ayrıca siyasi bağımsızlığın iktisadi bağımsızlıkla birleştirilerek girişimcilerin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. İlerleyen dönemde ise 1929 Buhranı, devralınan borçların ödeme vadesinin gelmiş olması ekonomiyi devlet müdahalesini gerektirmiştir. Bu dönem boyunca Türkiye ekonomisi dışı kapanarak korumacı bir politika izlemiştir. 1934 yılından itibaren ise ekonomide sanayi planları uygulanmıştır. Bu planların temel amacı hammaddeleri Türkiye'de bulunan ya da temin edilebilen sanayi kollarında gelişme sağlamaktır. Bu planların hazırlanma aşamasında Sovyetler Birliği'nin desteği sağlanmıştır.

1923-1938 yılları arasında Konya şehrinin iktisadi gelişmişlik düzeyine bakıldığında, şehri tarımsal üretimin merkezi olduğu ancak kuraklık nedeniyle tarımsal üretimde ciddi düşüşler yaşadığı, tarımın ilkel metotlarla yapılmasının da üretimde istenen artışı sağlamaya yetmediği görülmektedir. Şehir önemli ticaret yollarının kesişme merkezi olduğu için ticari faaliyet dönemin diğer şehirleri ile kıyaslandığında gelişmiş düzeydedir. Şehir dışına buğday başta olmak üzere birçok tarımsal ve hayvansal ürün gönderilmektedir. Kendine yetecek kadar sermayesi bulunan girişimciler küçük çaplı ticari faaliyette bulunmuşlar, sermayenin tek bir elde toplanarak geniş çaplı üretim tesisleri kurulması mümkün olmamıştır. Dönemin öne çıkan en önemli tesisi Ereğli Bez Fabrikası olmuştur.

Bu çalışmada 1923 ile 1938 yılları arasında Türkiye ekonomisi içerisinde Konya ilinin iktisadi ve sosyal faaliyetleri yerel basın gözüyle incelenmiş ve bu bağlamda Konya'da o yıllarda faaliyette bulunan Babalık Gazetesi, Ekekon Gazetesi, Yenises Gazetesi ve Zaman Gazetesi taranarak şehre ait tüm ekonomi ile ilgili haberlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Türkiye Ekonomisi, Konya, Konya Ekonomisi, Yerel Basın, Konya Yerel Basını

Çalışmanın Türü: Araştırma

The Economy of Konya in Local Press Between 1923 and 1938

ABSTRACT

Looking at the economy policies of the Republic From the beginning of its foundation , it is seen that between 1923 and 1929 relatively liberal economy policies were dominate while between 1930 and 1938 statist economy policies were effective . The statist policies implemented in the economy have emerged due to the conditions of the period. The main objective was to be transferred to the private sector institutions after a certain period of operation. Especially İzmir Economy Congress was guided the economy policies between 1923-1929. 1135 delegates attended to İzmir İktisat Congress. These delegates were traders, farmers, workers and industrialists.The Congress was focused on the foundations of liberal and nationalist politics. National Economics approach has been adopted. Also aimed to combining the economic independence with political independence and strengthen entrepreneur. In the following period 1929 Depression and the date of payment of debts which were taken from Ottoman Empire, required state intervention in the economy.During this period, Turkish economy followed a policy of protectionism and close out. Since 1934, the industry plans were implemented in the economy. The main objective of these plans is to provide improvements in the materials available industries in Turkey. The Soviet Union's support in preparation of this plan has been provided.

Looking at the economic level of development of the city of Konya between the years of 1923-1938, it is seen that the city was the center of agricultural production.But due to the drought , the city was experienced serious declines in agricultural production and because of primitive methods of agriculture , production level was insufficient to provide desired increase. The city was in the center of the intersection of important trade routes so commercial activity of the city was advanced relatively to the other cities which are compared in the period. Especially wheat and agricultural and animal products were sent out of the

* Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'na ait Prof.Dr. Abdulkadir Buluş danışmanlığında yürütülmüş olan *1923-1938 Yılları Arasında Yerel Basında Konya Ekonomisi* adlı tez çalışmasının özetidir.

** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi

city. Entrepreneurs who had self-sufficient capital did commercial activity in the small-scale, it was impossible to collect capital in a single form and establish large-scale production facilities. Ereğli Cloth Factory was the most important facility in the period.

In this study, economic and social activities of Konya city in Turkish economy was examined by using local press. In this context the Newspaper of Babalık, Ekekon, Yenises and Zaman were investigated and the news about the economy were presented .

Keywords: Turkey, Turkish Economy , Konya, The Economy of Konya, Local Press, Local Press of Konya

The Type of Research: Research

GİRİŞ

Türkiye ekonomisinin Cumhuriyetin kuruluş yıllarında izlediği ekonomi politikaları 1923-1938 yılları için ikiye ayrılmaktadır. 1923-1929 yılları arası liberal politikaların izlendiği dönem, 1929-1938 yılları ise devletçi politikaların izlendiği dönem olarak ele alınmaktadır. Türkiye ekonomisinin savaş yorgunu, sermayesi yetersiz, nüfusu az olduğu bir dönemde bir yandan yeni cumhuriyeti kurma çabaları bir yandan 1929 Buhranı ile mücadele edilirken yetersiz iktisadi ve teknik donanımına sahip olması verilen mücadeleyi güçleştirmiştir. Döneme damgasını vuran gelişmelerin başında İzmir İktisat Kongresi gelmektedir. İzmir İktisat Kongresi cumhuriyetin ilk yıllarında izlenen ekonomi politikalarına yön vermiştir.

Ele alınan dönem itibarıyla Konya ekonomisi ise kuraklık el verdiği sürece kendine yeten, mevsim şartlarının tarımsal üretim için elverişli olduğu dönemlerde şehir dışına ürün gönderen, ticari faaliyet düzeyi gelişmiş, beş adet bankayla bankacılık faaliyetlerinin yürütüldüğü, tasarruf eden, yerli malı kullanmaya önem veren ve bu faaliyetleri destekleyen bir şehir olduğu görülmektedir. Şehirde sermayenin küçük ellerde toplandığı, büyük üretim tesislerini kurmaya yetecek yeterli sermaye birikiminin oluşturulamadığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı 1923-1938 yılları arasında Türkiye ekonomisinin genel görünümü ışığında Konya ekonomisinin düzeyini yerel basın aracılığıyla saptamaktır.

1.1923 -1938 Yılları Arasında Konya Şehrinin Genel Görünümü

Konya, kuruluş yeri itibarıyla en eski yol güzergahlarının kesişme noktası üzerinde kurulmuştur. Suriye'den gelip Kayseri, Aksaray üzerinden geçen ve İran'dan gelip Erzurum, Sivas üzerinden geçen yollar Konya'da buluşuyordu. Alanya iskelesinden kalkan kervanlar ise, Konya'yı denize bağlıyordu. Kuzeyden Samsun ve Trabzon iskelelerinden başlayıp, Amasya, Tokat veya Ankara'dan gelen yol ve İzmir'den, Aydın'dan ve İstanbul'dan gelen yollar da Afyon üzerinden Konya'ya ulaşıyordu. Ayrıca İpek Yolu ve Baharat Yolu da Konya'da buluşmaktaydı. Konya'nın bu transit merkezi konumu onu, politik, kültürel, ekonomik anlamda öne çıkarmış ve ona anahtar kent statüsü kazandırmıştır. 19. yy'ın başlarında demiryolunun Konya'ya gelmesiyle birlikte ticari sirkülasyon artmış ve piyasaya ulaşım kolaylaşmıştır.

Konya Osmanlı döneminden başlamak üzere Türkiye'nin yüzölçümü olarak en geniş şehri olmuştur. Nüfus yoğunluğuna başka bir deyişle metrekaresine düşen insan sayısına bakıldığında ise araziye kıyasla düşük seviyelerde seyrettiği görülmektedir. 1927 yılında yapılan nüfus sayımına göre Konya ilinin nüfusu 504.384 tür. Şehir merkezinde nüfus 49.680 iken, Akşehir ilçesi 45988'dir. Diğer ilçelerin nüfusu ise; Beyşehir 39.141, Bozkır 35.444, Cihanbeyli 20.575, Çumra 37.066, Ereğli 33.597, Ermenek 28.770, Hadim 21.787, Ilgın 32.675, Karaman 37.265, Saideli 22.645, Seydişehir 29.888, Sultaniye 16.640'tır. Nüfusun %80 gibi bir kısmının tarımla uğraştığı görülmektedir. (Aktaran: Semiz, 1998:77).

Konya'nın sosyal ve kültürel yapısındaki değişikliklere bakıldığında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Maarif Teşkilatının önemi görülmektedir. Eğitim sisteminde önemli değişiklikler yapılmış olup birçok yeni okul açılmış, yeni dergi ve gazeteler yayın hayatına başlamıştır. Bu dönemde medreseler, mahalle ve azınlık okulları kapatılmış olup, eğitim öğretim tek elden yapılmaya çalışılmıştır. İlköğretim herkese mecburi hale getirilmiş, kadın ve erkekler ilköğretime başlamıştır. 1929 yılında Konya'da 24 okul modern eğitim ve öğretimle çalışmıştır. İlgili dönemde ilköğretim okullarından mezun olan 18565 kişinin 3802 si kızdır (Konya il yillığı, 1973: 247). Yükseköğretim alanında ise Osmanlı döneminde açılan Mekteb-i Hukuk Konya'daki ilk yükseköğretim okulu olarak kabul edilir. Bu okul 1908 yılında açılmış ve 1919 yılında kapanmıştır. 1929-1927 yıllarında ise orta öğretmen okulu açılmış ve iki yıl faaliyet göstermiştir. İki yılın sonunda ise kapatılarak öğrencileri Ankara'ya Gazi Eğitim Enstitüsü'ne nakledilmiştir (age, 248). Kazım Gürel'in belediyenin başına geçtiği 1923 yılında belediyenin bütçesi 75 000 TL idi. (Doğan, 2009 : 236) Bu bütçe ve ek borçlanmalarla Konya belediyesi geniş çaplı faaliyetlerde bulunmuş ve şehirde önemli alt yapı

yatırımları gerçekleştirmiştir. Sokak ve caddelerdeki tamirat işlemlerinden başka 30 km yol ve 5 km kanalizasyon yapılmıştır. Şehirde elektrik hergün akşam ezanından sonra yanar ve saat 24:00'de sönerdi, sönmeyen 5 dakika önce 3 kez arda arda yanıp sönerken sinyal verirdi. Cumhuriyet'in ilanından sonra belediye tesise takviyeler yapmış, binayı ve tesisleri genişletmiş, kömürle çalışmayı bırakarak benzin motorları vasıtasıyla elektrik enerjisi temin edilmeye çalışılmıştır. 1926 yılında Konya Elektrik Anonim Şirketi kurulmuş, Dere Hidrolik Santrali inşa edilmiş ve şehir için büyük önem taşıyan genel aydınlatma yapılmıştır (<http://www.konya.bel.tr>).

Yine 1926 yılında Sille Taş Ocaklarından Zindankale Mevkiine 10.6 km uzunluğunda olan bir dekoval hattı döşenerek halka ucuz yapı taşı temin etmek suretiyle kerpiç inşaatına set çekilmek istenmiştir. O dönemde şehirde ciddi manada toz sıkıntısı bulunmakta idi (Doğan, 2009 : 238).

Cumhuriyet döneminde Konya'da vakıfların dikkat çektiğini görülmektedir.1920 yılında T.B.M.M. nin çıkardığı bir kanunla vakıflar, Şeriyye ve Evkaf Vekaleti adını almıştır. 3 Mart 1924 tarih ve 429 sayılı kanunla Vakıflar ve Diyanet Teşkilatı birbirinden ayrılmıştır. Ele alınan dönemde Konya'da 32 adet yardımlaşma ve dayanışma vakfı bulunmaktadır (Uz, Küçüköner, 2009 : 67).

Cumhuriyet döneminde Konya'nın birçok edebiyatçı ve aydına ev sahipliği yapmıştır. Bu aydınları Birinci nesil ve İkinci nesil olarak ikiye ayırmak mümkündür. Birinci Nesil Cumhuriyet Dönemi Konya aydınları genellikle 18. Yy ın son çeyreğine doğru doğmuş, eğitimlerini Osmanlı döneminde tamamlamış, Balkan ve 1.Dünya Savaşlarını görmüş, Milli Mücadele'ye destek vermiş ve Cumhuriyetin kuruluş ve devamında da hizmetlerine devam eden aydınlardır. Bu aydınlar bir yandan kendi mesleklerini icra ederken diğer yandan da şiir, araştırma, eğitim ve yazarlık faaliyetlerini birlikte yürütmüşlerdir. Diğer özellikleri ise hemen hemen hepsinin köklü ve zengin ailelere mensup olmaları idi. (Uz, 2009: 87).

Konya ve çevresini ele alınan dönemde özellikle el halısı ve düz dokuma yaygılarının yapıldığı önemli bir şehir olma özelliği göstermiştir. Konya el dokumalarının Anadolu-Türk dokuma sanatı içindeki yeri yapılan çalışmalarda da daima vurgulanmış, Anadolu halı ve düz dokumalarının Konya yöresi halı ve düz dokuma yaygılarından etkilendiği görülmüştür (Hidayetoğlu, 2009 : 346).

Konya'da cumhuriyet yıllarında 5 banka faaliyet göstermektedir. Bunlar; Osmanlı Bankası, Ziraat Bankası, Konya İktisadi Milli Bankası, Konya Ahali Bankası ve Türk Ticaret Bankası' dır. Konya da 1909 yılında ilk kurulan banka Şirket-i İktisadiyye-i Milliye Komandit Şirketi ilerleyen dönemde Konya İktisad-i Milli Bankası adını almış ve 1938 yılına kadar faaliyetlerine devam etmiştir.(Sönmez,1991:111)

2.İncelenen Gazeteler

Babalık Gazetesi, Ekekon Gazetesi, Yenises ve Zaman Gazetelerinin 1923 ile 1938 yılları arasında temin edilebilen sayıları incelenmiştir.

2.1.Babalık Gazetesi

Babalık Gazetesi yayın hayatına 23 Aralık 1910 tarihinde başlamış ve 1952 yılına kadar devam etmiştir. Gazetenin sahibi Yusuf Mazhar'dır(Arabacı vd, 2009 : 90).Dönemin en önemli gazetesidir. Konya basınında eserleri görünen birçok isim yazı yazmaya Babalık'ta başlamıştır.

Günümüzde gazetenin tam bir koleksiyonu yoktur. Milli Mücadele dönemine ait bir koleksiyon Ankara Milli Kütüphane'de, 1917-1918 ve 1926-1927 yıllarına ait üç ciltlik koleksiyon Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde, 1940 yılına kadar olan bölümü TİTE'nde 1946-1951 arası ise Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunmaktadır(Demirsoy,2008:22-28).

2.2.Ekekon Gazetesi

14 Mart 1935 tarihinde CHP il yönetimi tarafından yayınlanmaya başlayan gazetedir.1950 yılına kadar faaliyetlerine devam etmiştir. Sahibi Şevki Ergun, ilk yazı işleri müdürü Ziya Çalık'tır(Demirsoy, 2008 : 68).

2.3.Yenises Gazetesi

1 Kasım 1934 tarihinde yayınlanmaya başlamış 1939 yılına kadar devam etmiştir. Tek parti dönemi ile uygun politikalar sergilemiştir. Sahibi Tacettin Cavit Öney'dir(Demirsoy, 2008 : 213-214).

2.4.Zaman Gazetesi

3 Kasım 1934 ile 8 Aralık 1934 tarihleri arasında haftalık yayınlanmıştır. Gazete 5 sayı yayımlandıktan sonra Çağ adı altında yayın hayatına devam etmiştir. 28 Kasım 1936 tarihinde kapanmıştır. Gazetenin sahibi Edip Nazım'dır(Arabacı, 2009 : 222).

3.1923-1938 Yılları Arasında Yerel Basında Yer Alan Konya Ekonomisi ile İlgili Haberler

Cumhuriyet'in ilanından Harf İnkılabına kadar geçen süre içerisinde tüm basın yayın faaliyetleri Osmanlıca/Arap Alfabeti ile yapılmıştır. Cumhuriyet ilan edildiği sıralarda Konya'da sadece Babalık Gazetesi ve Konya Gazetesi faaliyettedir. Cumhuriyet'in ilanından önce faaliyet gösteren gazeteler ise; İntibah, İbret, Öğüt gazeteleridir. Konya Gazetesi 1932 yılına kadar faaliyetine devam etmiştir. Babalık Gazetesi ise 1952 yılına kadar yayınlanmaya devam ederek dönemin yerel gazeteleri içerisinde en güçlü gazete olduğunu göstermiştir.

3.1.Tarımsal Üretim İle İlgili Haberler

Konya ilinin temel ekonomik faaliyeti olan tarımsal üretim uzun yıllar boyunca mevsimsel faktörler nedeniyle kesintiye uğramıştır. Üretimi artırmak için tedbirler alınmış, köylüyü bilgilendirmek için ziyaretler ve toplantılar yapılmıştır. Bu ziyaretlerden birisi de Tarım bakanı Muhlis Erkem'in ziyareti olup tarım ve çiftçilik hakkında halkı bilgilendirmesidir.(24.03.1935 Tarihli Ekekon Gazetesi)

Şehrin 4899000 hektarlık arazisi vardır, bunun 494729 hektarı ekilmektedir. (18.02.1938 Tarihli Ekekon Gazetesi). Yağışların yetersiz olması kuraklığa neden olmuş ve üretim miktarı düşmüştür. 1926 senesinin Kasım ayında ilde devam eden kuraklığa rağmen 13 bin küsur dönüm buğday ve 1100 dönüm arpa üretimi gerçekleştirilmiştir (13.01.1927 Tarihli Babalık Gazetesi). Konya ilinin toprakları verimlidir özellikle şeker pancarı ekimine elverişlidir. İklim itibarıyla Adana'nın daha sıcak olması nedeniyle sebze ve meyveler daha çabuk yetişmekte bu da Konya'daki sebze meyve üretimini zayıf düşürmektedir. Bu nedenle pancar üretimi daha da önem kazanmıştır. Pancarın nadasa bırakılan topraklarda bile yetişmesi akıllara şehre bir şeker fabrikası kurulması fikrini getirmiştir. Bu konuda Uşak Şeker Fabrikası ile görüşülerek teknik destek alınmasına karar verilmiştir(31.01.1927 Tarihli Babalık Gazetesi). Yapılan görüşmeler neticesinde, şehre şeker fabrikası kuruluncaya kadar Ilgın Ahiren kazasında Uşak şeker fabrikası namına 2000 dönüm pancar ekilmesine karar verilmiştir. Pancar ekim memurunun nezareti altında taahhüt edilen pancarların ekimine başlanmıştır(01.04.1934 Tarihli Babalık Gazetesi).

Tarımsal üretimin artırılması için Ziraat Bankası önemli görevler üstlenmiştir. Bunlardan biri köylüye tohum bedeli dağıtılırken beraberinde bir top kaput bezi verilmesi olmuştur. Fakat köylü bu durumdan şikayet etmekte, kaput bezlerini alan köylülerin bunu piyasada yarı fiyatına sattığını ifade etmektedir(09.11.1930 Tarihli Babalık Gazetesi). Diğer bir uygulama ise, Ziraat Bankasının alacağına karşılık köylüden buğday almasıdır(15.12.1931 Tarihli Babalık Gazetesi). Ayrıca banka buğday mübayaası da yapmaktadır. Buğday alınırken dikkat edilen en önemli husus tüccar malının alınmaması, çiftçi malının alınmasıdır(23.08.1933 Tarihli Babalık Gazetesi). 1934 yılında Ziraat Bankası köylüden 9 735 357 kg buğday mübayaası etmiş ve bu buğdayın 2 083 662 kg'lık kısmı 141 köyden 5831 çiftçiye dağıtılmıştır(04.03.1934 Tarihli Babalık Gazetesi). Nisan ayında ise banka mübayaası ettiği buğdayın 4 393 638 kg'lık kısmını İstanbul'a sevketmiştir. Bankanın Konya ambarlarında 5 409 881 kilo buğday mevcudu kalmıştır. Tohumluğa muhtaç 183 köyde 6868 köylüye 2 378 636 kilo tohumluk tevzi etmiştir.(29.04.1934 Tarihli Babalık Gazetesi) Köylü daha fazla fiyat teklif eden bulunmadığı için buğdayını tamamen bankaya vermekte ve karşılığını hemen almaktadır. (23.09.1934 Tarihli Babalık Gazetesi). Dönemin Ziraat Bankası Müdürü Şevki Bey kendisi ile yapılan bir görüşmede, 1935 yılı itibarıyla tohumluk alımı için kendilerine yapılan bir başvuru olmadığını, ellerinde 6 078 600 küsur kg buğday bulunduğunu, köylünün borcunu ödemek için büyük çaba sarfettiğini, köylüden 1 Kasım 1934 ile Mart 1935 tarihleri arasında 1 240 894 kg buğday alındığını ifade etmiştir. Bu alım satma ait bilgilere göre alış fiyatı 3-80 satış fiyatı ise 2-90 kuruştur (30.01.1935 Tarihli Yenises Gazetesi).

Tarımsal üretimi azaltan diğer bir unsur çekirge olmuş ve dönem dönem köyler çekirge istilasına maruz kalmıştır, bu köylerden biri Kızılviran köyü olup derhal çekirge ile mücadeleye başlanmıştır(03.05.1936 Tarihli Ekekon Gazetesi). Ermenek'te görülen çekirge ile mücadele de ziraat memurları görev almış ve 120

hektarlık bir sahada 500 kilo sürfe imha edilmiştir. Karaaslan, Saraçoğlu mecralarında görülen çekirge ve hastalıkla mücadele için pülverizatör makinesi ve bir arka kükürt körüğü satın alınmıştır(17.02.1938 Tarihli Ekekon Gazetesi). Ereğli, Ermenek, Iğın, Akşehir ve Beyşehir'de çekirge ile mücadele edilmiştir.

Öşür vergi sisteminin kaldırılmış olması rençbere geniş bir nefes aldırılmış ve istihsal sahasında maddi manevi kuvvetlendirmiştir. Merkez kazasının Karkın ve Hayroğlu köylerinde 2 kooperatif açılmıştır. Konya Ziraat mektebinde 100 e yakın çiftçi fenni tedrisat ve tatbikat görmüşlerdir. Bundan 9 sene evvel Konya'dan 200 000 lira sermaye ile teşkil edilen Anadolu Alati Ziraiye ve Sinaie tarafından şimdiye kadar muhite binlerce pulluk ve yüzlerce orak makinesi, ekzemoz, polverizatör ve çeşitli ziraat aletleri temin edilmiştir. Eortson Dinniğ marka traktörler hububat mıntukalarında çalışmıştır. Bunların sarfettiği gaz veya benzin hükümetçe inhisar resminden muaf kılınmıştır. Ziraat Vekaleti tohumların ıslahı için 174 adet kalbur makinesinin vilayetin emrine vermiştir(29.10.1933 Tarihli Babalık Gazetesi).

3.2.Hayvancılık İle İlgili Haberler

İlin ihtiyaçları doğrultusunda yeni bir fenni mezbaha yapılmıştır. Bu mezbaha 1 Hazirandan 1938 tarihinden itibaren belediyeye devrolmuş ve belediyenin önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Mezbaha belediyeye ayda vasatı 3 000 lira gelir temin etmiştir(16.07.1938 Tarihli Ekekon). 01.12.1933 tarihinden 01.12.1934 tarihine kadar belediyenin bu fenni mezbahasında 27 880 baş koyun ve keçi, 260 baş kuzu, 1 816 baş öküz, inek, dana ve 11 manda, 2 baş deve, toplam 29 969 baş hayvan kesilmiştir(24.01.1935 Tarihli Yenises Gazetesi). Konya şehri hayvancılık anlamında kendine yetmekle kalmamış şehir dışına da önemli miktarda hayvan ve hayvansal ürün göndermiştir. Bu anlamda diğer şehirlerin tarımsal ve hayvansal ürün ihtiyaçlarının karşılanması konusunda Konya şehrinin önemli merkezlerden biri olduğu söylenebilir. Konya'dan bir sene içinde harice gönderilen hayvan ve hayvansal ürünlere ilişkin bilgiler tabloda yer almaktadır(10.02.1935 Tarihli Yenises Gazetesi).

Ancak bu durumun olumsuz nitelenebilecek bir etkisi şehir içinde et fiyatlarının yüksek olmasıdır. Konya piyasasından özellikle İstanbul ve Mersin'e çok sayıda koyun gönderilmektedir, İstanbul, İzmir, Mersin gibi piyasaların gösterdiği talep nedeniyle Konya'da et fiyatları indirilememekte ve kilosu 25 kuruştan satılmaktadır(02.08.1935 Tarihli Yenises Gazetesi).

3.3.Yol Köprü Baraj Faaliyetleri İle İlgili Haberler

Şehirde hemen hemen tüm köylerde okul, köprü, yol, hastane çalışmaları yapılmış, bunlardan tamir gerektirenler tamir edilmiş, bazı köylere yenileri yapılmıştır. Anadolu Bağdat Demiryolları Konya Fabrikasının faaliyetleri dönem itibariyle dikkat çekicidir. Beş altı sene öncesine kadar bu Anadolu Şimendifer Fabrikalarında ermeni ve rum usta ve işçiler istihdam edilmekteyken artık 1926 yılına gelindiğinde Türk işçi ve ustalar çalışır duruma gelmiştir (28.09.1926 Tarihli Babalık Gazetesi). Şehirde imar faaliyetlerinin yürütülmesinde belediyelere büyük görevler düşmüştür. Babalık Gazetesi şehirde son yıllarda yapılan imar çalışmalarına ayrıntılı bir şekilde yer vermiştir. Buna göre; İstasyondan Mücadele binasına, Konya Palas önünden Topraklık cihetine kısmen Larende caddesinden Türbe civarına Mahkeme Hamamından Hükümet caddesine ve Süvari bölüğüne kadar olan kısımlara (30200) metre şose yapılmıştır. Ayrıca 9730 metre parke kaldırım, 1248 metre kaldırım ve 5560 metre adi kaldırım yapılmıştır. Şehir merkezinde 10365 metre yeni yol inşa edilmiştir. Bahçe duvarlarının çevrilmesi için de 1592 metre duvar inşa edilmiştir (03.02.1927 Tarihli Babalık Gazetesi).

İmar faaliyetlerinin en önemlilerinin başında yer alan baraj ve köprü inşaatlarına önem verilmiştir. Sarısu barajının temeli atılmış, Seydişehir Konya yolu üzerindeki Karabulak köprüsünün temeli atılmıştır (10.12.1935 Tarihli Ekekon Gazetesi). Jeolog B.Şakir Ahmet tarafından Altunapa bölgesi incelenmiş ve baraj yapımına uygun olduğu raporunu verilmiştir(31.07.1936 Tarihli Ekekon Gazetesi). Şehirde içme suyunu çoğaltmak ve Çayırbağı suyunun fazla sarfedilmemesini temin etmek için muhtelif yerlerde motorlu kuyular yaptırılmıştır. Kuyuların ilki Aziziye Camii yanında yaptırılmış ve olumlu netice alınmıştır(12.08.1936 Tarihli Yenises Gazetesi).

1926 yılında şehre ilk dekovil hattı açılışı gösterişli bir törenle yapılmıştır. Önceleri Sille'den araba ve hayvanlarla getirilen Sille taşlarının maliyeti yüksek olmakta idi. Maliyeti azaltmak için dekovil hattı inşasına başlanmıştır (28.10.1926 Tarihli Babalık Gazetesi) Ekekon Gazetesinde 13.yılına giren devlet demir

yollarının bilançosu yayınlanmıştır. Bu bilançoya göre 9 yıl önce 1378 km olan demiryolu ağının 6000 km ye çıktığı belirtilmiştir. Devlet demir yollarının 1 Haziran 1927 de işe başladığı zaman işlettiği hatların uzunluğu 1378 km iken 1928 yılında yeni yapılmakta olan hatlara (Ankara-kayseri), (Kütahya-Tavşanlı), (Samsun-Zile) kısımlarıyla Erzurum hattı da katılarak 2359 km ye ulaşılmıştır(04.06.1936 Tarihli Ekekon Gazetesi). Konya Ankara arasındaki tren yolu ulaşım ücretlerinde indirim yapılmıştır. Halkın yoğun olarak kullandığı bu ulaşım sistemine ait bilet fiyatları 14 liradan 8 liraya indirilmiştir(23.02.1933 Tarihli Babalık Gazetesi). Kuraklığın olumsuz etkilerini en aza indirebilmek için Devlet Demir Yolları da çeşitli uygulamalarda bulunmuştur, şehir dahilinde kuraklıktan müteessir olan mıntuka ahalisinin hariçten getireceği saman ve odun naklinde devlet demir yolları idaresi %80 nispetindeki tenzilatlı tarifeyi uygulamıştır(17.09.1933 Tarihli Babalık Gazetesi).

3.4.Ticaret İle İlgili Haberler

Konya şehri kuruluşundan bu yana, Selçuklu Devletine başkentlik yapması, baharat ve ipek yolu gibi önemli ticaret yollarının üzerinde bulunması, Anadolu'nun tam ortasında yer alması gibi nedenlerle ticari faaliyetler anlamında özellikle diğer Anadolu şehirleri ile kıyaslandığında öne çıkmakta ve gelişmiş bir şehir olma özelliği göstermektedir. Şehirde ticari faaliyet gelişmiş, tarımsal üretime bağlı olarak hububat borsası önem kazanmıştır. 1926 yılında şehirde ticari faaliyet anlamında bir durgunluk görülmüş ve belediye meclisi bu konuya çare bulmak üzere toplanmıştır. Babalık Gazetesi bu konuya yer vermiş ve çözüm önerisi olarak şehirde halıcılık ve şapkacılık faaliyetlerinin geliştirilebileceği üzerinde durmuştur (14.12.1926 Tarihli Babalık Gazetesi).

Ele alınan dönemde şehirde alınan tüm önlemlere rağmen kaçakçılığın devam ettiği görülmüş ve yeni bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanuna göre İnhisara tabi maddeleri İnhisar idaresince belirlenen fiyatlardan fazlasına satan bayilerin teskere veya ruhsatnameleri İnhisar idarelerince iptal olunacak olup, yüz liraya kadar para cezasına çarptırılacaklardır. (23.09.1929 Tarihli Babalık Gazetesi). Şehirde tek el ürünlerinin fiyatında bir miktar indirim yapılmıştır, bu indirim satışlar üzerinde olumlu etki yapmıştır. Şarap fiyatlarında geçen sene yapılan %30 tenzil satışı %350 artırmıştır (27.10.1937 Tarihli Ekekon Gazetesi). Tekel kapsamına alınan ürünlerden biri de Potas güherçilesidir. Devlet inhisarı altına alınan Potas güherçilesinin alım ve satımını yapan tüccar ve esnaf 1 ay içinde beyanname ile ve ayrı ayrı gösterilmek üzere ellerinde bulunan veya sipariş edilmiş olan Potas güherçilesinin cinsi ve miktarını inhisarlar idaresine bildirmesine karar verilmiştir (31.12.1937 Tarihli Ekekon Gazetesi).

3.5.Konya'nın Diğer Şehirlerle Ticari İlişkileri

Konya şehri diğer şehirlere birçok gıda ve çeşitli ürünler göndermektedir. Bu ürünlere miktar bazında bakıldığında buğday ve unun ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Şehirden 1 ay içinde tren yolu ile ihraç edilen ürünler: buğday (360 000), un (136 000), çavdar (47 000), yapak (20 000), tiftik (5560), deri (9580), soğan (47 000), tuz (15 120), nohut(14 500), peynir (1590), üzüm (3130) kilodur. Şehrin diğer illerden temin ettiği malzemelerin başında ise kereste gelmektedir. İthal edilen ürünler miktar bazında şu şekilde sıralanmaktadır : Çimento (75 200), Kereste (153 810), Gaz ve benzin (55100), Yulaf (15 000), pirinç (3580), demir aleti (19 500), kösele (2300), alaca(2000), iplik(5830), pamuk (3400), zeytinyağı (3400), incir(5900) ve muhtelif eşya (13 200) kilodur(30.04.1936 Tarihli Ekekon Gazetesi). Haziran 1936 ayı içinde şehre 536200 kilo muhtelif eşya girmiş ve 767223 kilo da çıkmıştır(18.07.1936 Tarihli Yenises Gazetesi).

Şehre 01.07.1936 tarihinde gelen maddeler şöyledir: şeker 15 000 kilo, pirinç 7200 kilo, sabun 21250 kilo,kahve 4200 kilo, zeytin 8200 kilo, gaz 32300 kilo, kereste 184 700 kilo, çimento 51 900 kilo, demir 41 300 kilo'dur.Şehirden çıkan maddeler ise : buğday 193 670 kilo, nohut 14 000 kilo, bulgur 8600 kilo, un 162 000 kilo, tiftik 6900 kilo, deri 9500 kilo'dur (26.08.1936 Tarihli Ekekon Gazetesi).

Şehirde halkın fiyatını en yüksek bulduğu ürün odundur. Odun fiyatlarının çok yüksek olduğu, 6 tane odunun 85 kuruşa satıldığı belediyenin bu duruma müdahale etmesi gerektiği belirtilmiştir (23.09.1936 Tarihli Yenises Gazetesi). Mahrukat fiyatlarındaki artışa bir çözüm olarak belediyenin mahrukat satışı yapması gündeme gelmiştir. Belediye şehirde maliyet fiyatı üzerinden mahrukat satacağını duyurmuştur (12.11.1937 Tarihli Ekekon Gazetesi). Alınan önlemler neticesinde şehirde kömürün kg'ı 5,5-6 kuruş,

odunun kg'ı ise azami 60-70 paradan satılmaya başlanmıştır (07.11.1938 Tarihli Ekekon Gazetesi). Tabloda odun ve kömür fiyatlarının 3 yıllık seyri görülmektedir.

Tablo1. Odun ve Kömür Fiyatlarının Seyri

	1936	1937	1938
Odun	1	1,5	60-70 (para)
Kömür	3	7	5,5-6

Kaynak: 07.11.1938 Tarihli Ekekon Gazetesi, 14.10.1937 Tarihli Ekekon Gazetesi

3.6.Para ve Banka İle İlgili Haberler

Şehirde bankacılığın gelişmesi ile birlikte çiftçi ve tarım kesiminin bu gelişmeden yararlanacağı fikri hüküm sürmüştür. Bu anlamda Karaman Çiftçi Bankasının kuruluşu yerel basında geniş yer almıştır (13.12.1926 Tarihli Babalık Gazetesi). Banka 100000 Türk lirası sermaye ile kurulmuştur (07.01.1927 Tarihli Babalık Gazetesi). 1929 yılına gelindiğinde İş Bankası şehre bir şube açarak faaliyetlerine başlamıştır(30.09.1929 Tarihli Babalık Gazetesi). Bankacılık faaliyetlerinin gelişmesiyle birlikte şehirde bankaların yeni şubeler açtığı görülmüştür. Bunlardan biri de Evkaf Bankası'dır (12.07.1938 Tarihli Ekekon Gazetesi).

Ziraat Bankası Konya şube müdürü Mümtaz Bahri bey ile yapılan bir görüşmeden elde edilen bilgilere göre şehirde bankaların mevduat hesaplarında 18 000 lira bulunmaktadır. Ziraat Bankası 1000 liraya kadar mevduata %6, 1001 lira ile 2001 lira arasına %5,5, 2001 lira ile 3000 lira arasına %5 faiz ödemesi yapılmaktadır. 1927 yılında bankanın yapmış olduğu bir düzenleme ile 3000 liraya kadar olan mevduata bir miktar faiz artışı yapılacağı belirtilmiştir. Mümtaz Bey'in Konya halkı hakkındaki tespitlerine göre Konya halkının tasarruf alışkanlığı gelişmiştir, kazancının az olmasına rağmen halk tasarruf etmeye çalışmaktadır. Bunun neticesi olarak da Konya'da Ziraat Bankası ve Osmanlı bankası ile birlikte 3 yerli banka daha bulunmaktadır; İktisadi Milli Bankası 450 000 lira sermaye ile, Türk Ticaret Bankası 129 000 lira sermaye ile ve Ahali Bankası 65 000 lira sermaye ile. İktisadi Milli Bankası'nda 120 000 lira, Ahali Bankası'nda 65 000 lira ve Türk Ticaret Bankası'nda 25 000 lira cari mevduat bulunmaktadır.

Tablo 2. Faaliyette Bulunan Üç Bankanın Sermaye ve Mevduat Büyüklükleri

	İktisadi Milli Bankası	Türk Ticaret Bankası	Ahali Bankası
Sermaye miktarı	450000	129000	65000
Cari mevduat tutarı	120000	25000	65000

Kaynak: 24.01.1927 Tarihli Babalık Gazetesi

3.7.Genel Ekonomi Haberleri

1926 yılı Konya şehrinde ekonomik durgunluğun hüküm sürdüğü bir yıl olmuştur. Belediye Meclisi sık sık bu durgunluğun nedenleri ve çözüm önerilerini görüşmek üzere toplanmıştır. Yapılan toplantılardan elde edilen sonuçlara göre ekonomik durgunluğun temel nedenlerinden biri olarak nüfus azlığı gösterilmiştir. Nüfus artışı sağlamanın bir yolu olarak Harbiye Mektebi'nin şehre getirilmesine karar verilmiştir. Ayrıca 6 veya daha fazla çocuğu olan kadınların mükafat veya madalya ile ödüllendirilecekleri duyurulmuştur(27.10.1930 Tarihli Babalık Gazetesi).

Diğer bir sorun ise nüfus azlığı karşısında ticaretin gereğinden fazla olması gösterilmiştir. Yapılan hesaplamalara göre şehirde ekmek ihtiyacını on beş fırın temin etmesi mümkün iken şehirde elliden fazla fırın bulunmaktadır. Bu esnaf fazlalığına şehre civar köylerden yerleşen vatandaşlar neden olmuştur. Şehirde kazanacakları cüzi miktardaki geliri köylerinde topraklarında çalışarak elde edecekleri yüzlerce liraya tercih etmişlerdir. Durgunluğa neden olan diğer bir mesele de şehirde büyük iktisadi teşekküller tesis edilmemesidir. Babalık Gazetesi'nde yer alan habere göre Konya ovası 1926 yılı itibariyle bom boş, atıl halde durmaktadır. İstanbul'a vagonlarla buğday gönderilirken un gönderilememektedir. Zirai faaliyet alanında hal böyleyken ticaretle uğraşan teşebbüs sahibi dükkanlar, küçük sermayedarlar nispeten ağır faizlerle aldıkları sermaye ile didine didine ticaretten vazgeçmişler ve yalnız ekmek parası çıkarmaya çalışırken büyük sermayedarlar ise sanki derhal servetleri kaybolacakmış gibi, iktisadi teşebbüslere girmekten çekinmişlerdir. Konya ve civar toprakları pancar ziraatı için elverişli bulunmakta ve birkaç

zengin girişimcinin bir araya gelerek bir şeker fabrikası kurması önerilmektedir, bu şekilde oluşan teşebbüslere hükümet büyük destek vermektedir. Şehirde en çok yapığı elde edilmekte olup şehirde bunları işleyecek fabrikalar bulunmaması ilginçtir, şehirde bir peynir imalathanesi dahi bulunmamaktadır. Şehir merkezinin ekonomik görünümü böyle iken ilçelerden Akşehir, halkının ve sermayedarlarının girişimcilik ruhu ile dikkat çekmektedir (30.12.1926 Tarihli Babalık Gazetesi).

3.8.Konya Ticaret Odası'nın Faaliyetleri

Konya Ticaret Odası faaliyetlerine daha etkili devam edebilmek için ilk olarak bütün esnafın kayıtlarını yapmış, Esnaf cemiyetlerinde seçim işlerini ikmal ettirmiş ve kazalarda da birer mümessil bulundurmaya teşebbüs etmiştir. Ayrıca esnafa kolaylık sağlamak amacıyla Oda da bir tercüme merkezi bulundurulması kararlaştırılmıştır. Bu büroda Almanca, Fransızca ve İtalyanca tercüme yapılmıştır (31.08.1937 Tarihli Ekekon Gazetesi). Konya Ticaret ve Sanayi Odası kendi mıntıkası dahilinde bulunan fabrikaları tespit etmiştir. Buna göre; şehir dahilinde 4 un, iki marangoz, 1 mensucat, 1 çorap ve bir de makarna fabrikası bulunmaktadır. Şehir haricinde Zıvarık ta 1 un, Dere de 1 un, Meram da 2 un, Yarma da 1 un, Karkında 1 un, Kulu köyünde 2 un, Altınapada 1 un, Çumrada 1 un fabrikası bulunmaktadır. Oda mıntıkası dahilinde bulunan 19 fabrikadan 13 ü un, 3 ü marangoz, biri mensucat, biri çorap ve bir tanesi de makarna fabrikasıdır (10.11.1937 Tarihli Ekekon Gazetesi).

Konya Ticaret ve Sanayi Odası 1938 yılı bütçesi İktisat Vekaletince tasdik edilmiştir. Bütçe irad ve masraf yekunleri 8775 lira olup geçen yıldan biraz noksandır (01.10.1938 Tarihli Ekekon Gazetesi). Ticaret ve Sanayi Odasında lisan, muhasebe, daktilo kursları açılacaktır. (17.10.1937 Tarihli Ekekon Gazetesi)

Konya Borsası gelişme yolunda ilerlerken azalık seçimleri yapılmış ve şu isimler kazanmıştır; Halimzade İhsan, Gevrakizade Mustafa, Civelekzade Mehmet, Atikezade Hasan, Hacı Hamzazade Hakkı, Mısırlızade Hacı Haydar, Keleşzade Ömer, Terzizade Niyazi, Ekmekçizade Mustafa (03.11.1930 Tarihli Babalık Gazetesi).

SONUÇ

1923 ile 1938 yılları arasında Konya şehrinin genel görünümüne bakıldığında, önemli ticaret yollarının kesişim noktasında bulunduğu, tarımsal faaliyetin ağırlıkta olduğu ancak kuraklık nedeniyle uzun dönemler itibariyle kesintiye uğradığı, nüfusun daha çok köylerde yaşadığı bir şehir görülmektedir. Ancak dönemin diğer şehirleri ile kıyaslandığında gerek tarımsal üretim düzeyi gerekse ticari faaliyet olarak daha ilerde görülmektedir. Şehirde tarıma elverişli 37.215.375 dönüm arazi bulunmaktadır ve bu arazinin 3.242.954 dönümünde zirai üretim yapılmaktadır. Tarımsal üretimin temel geçim kaynağı olması, kuraklığın bu kaynağı olumsuz etkilemesi doğal olarak Konya Ovası'nın sulama problemini gündeme getirmiştir. Ova'nın sulanması için birçok yerde artezyen kuyuları açtırılmış, baraj yapılabilecek yerlerde yurt dışından uzmanlar getirilerek etütler yapılmış, bataklıkların kurutulması için mücadele edilmiştir. Bataklıklar sadece tarımsal üretimi etkilemekle kalmamış halk sağlığını da ciddi şekilde tehdit etmiştir.

Konya sanayinde ise işletmeler daha çok aile şirketi şeklinde örgütlenmiştir. İş yerlerinde 1 yada 2 kişi çalışmakta, büyük işletmeler kurmak yerine kendine yeter düzeyde ticarete devam etmişlerdir.

1923 ile 1938 yılları arasında Konya'da faaliyet gösteren gazetelerden Babalık Gazetesi, Ekekon Gazetesi, Yenises Gazetesi ve Zaman Gazete'lerinin taranmasıyla elde ettiğimiz sonuçlara göre Konya şehri dönemin öne çıkan şehirlerinden biridir. Özellikle Anadolu şehirleri arasında, ticari faaliyetleri, tarımsal üretimi, hayvancılık faaliyetleri bakımından öne çıkmaktadır. Şehir tarımsal üretimin merkezi konumunda olup diğer şehirlere birçok ürün gönderilmiştir. Tarım ürünlerinde çeşitliliğin sağlanması farklı ürünler deneme amaçlı ekilmiş, aşılar yapılmış, tohum ıslah merkezleri kurulmuştur. Fidanlıklardaki fidan sayısı ve çeşidinin artırılması için çalışmalar yapılmıştır. Konya hububat piyasası yıllar itibariyle gelişme kaydetmiş, cumhuriyetin ilk dönemlerinde şehir dışına un yerin buğday gönderilmekte iken ilerleyen dönemlerde şehre değirmenler açılmış ve un da gönderilmiştir. Konya halkının tasarruf içgüdüğü yüksektir. Şehirde 5 adet banka faaliyet göstermektedir. Tasarrufların biriktirilerek sermayeye dönüştürülmesi dönem itibariyle mümkün olmamıştır. Büyük çaplı işletme olarak şehirde yalnızca Ereğli Bez Fabrikası faaliyette bulunmuştur.

Konya şehri Anadolu'nun nabzını tutan, önemli siyasi gelişmeler sırasında Atatürk tarafından ziyaret edilen, üretim, sanayi, ticari faaliyet anlamında öne çıkan, halkı birbirine destek olan, yerli malı kullanan ve teşvik eden, tasarruf güdüsü yüksek, dönemin siyasi gelişmelerini yakından izleyen bir görünüm sergilemektedir. Konya ekonomisi İstanbul, İzmir, Mersin ve Adana illerinden sonra Türkiye ekonomisi için önemli bir yere sahiptir.

Kaynakça

Arabacı,Caner,Ayhan,Bünyamin,Demirsoy,Adem,Aydın,Hakan(2009).**Konya Basın Tarihi**.Palet Yayınevi

Babalık Gazetesi 1926-1927-1929-1930-1931-1933-1934

Doğan,Sabri.**Cumhuriyet'in ilk Konya Belediye Başkanı Kazım Gürel ve Belediye Faaliyetleri**.(2008)Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi Özel Sayı.sf:234-240

Ekekon Gazetesi 1935-1936-1937-1938

Hidayetoğlu,Melek H.(2009)**Cumhuriyet Dönemi'nde Konya'da Halıcılık**. Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi Özel Sayı.sf:346

Konya İl Yıllığı 1973

Semiz,Yaşar.(2009)**Atatürk ve Konya**. Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi Özel Sayı.sf:19

Sönmez,Osman.(1991)**Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Konya'da Ticari Şirketler**.Ata Dergisi sayı:1 sf:111

Uz,Mehmet A.,Küçüköner,Şefika F.**Cumhuriyet Dönemi Konya'da Yardım Kurumları Vakıflar ve Dernekler**.(2009) Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi Özel Sayı.sf:67-68

Yenises Gazetesi 1935-1936

www.konya.bel.tr